

УДК 330.322.14

Сержанов В.В.
кандидат економічних наук, доцент,
декан економічного факультету
Ужгородського національного університету

ІНВЕСТИЦІЇ ТА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ: ЕМПІРИЧНИЙ ОГЛЯД

У статті здійснено теоретичний огляд емпіричних досліджень щодо важливості інвестицій для економічного зростання розвинутих країн та країн, що розвиваються. Наукові дослідження доводять, що інвестиції прискорюють зростання економічних показників, які мають важливий вплив на визначення інвестиційної політики відповідно до наявної економічної системи. Встановлено, що внесок інвестицій в економічне зростання в різних країнах було різним з урахуванням прийнятого методологічного підходу, вибірки країн; характеристик вибраних країн, змінних, що використовуються для вимірювання інвестицій, а також даних та періоду вибірки серед інших факторів.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна політика, структура національної економіки.

Сержанов В.В. ИНВЕСТИЦИИ И ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ: ЭМПИРИЧЕСКИЙ ОБЗОР

В статье осуществлен теоретический обзор эмпирических исследований относительно важности инвестиций для экономического роста развитых стран и развивающихся стран. Научные исследования доказывают, что инвестиции ускоряют рост экономических показателей, имеющих большое влияние на определение инвестиционной политики в соответствии с имеющейся экономической системой. Установлено, что вклад инвестиций в экономический рост в разных странах был разнообразным с учетом принятого методологического подхода, выборки стран, характеристик выбранных стран, переменных, используемых для измерения инвестиций, а также данных и периода выборки среди других факторов.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная политика, структура национальной экономики.

Serzhanov V.V. INVESTMENTS AND ECONOMIC GROWTH: EMPIRICAL REVIEW

The article presents a theoretical review of empirical research on the importance of investments for the economic growth of developed and developing countries. Research shows that investment accelerates the growth of economic indicators that have a significant impact on the definition of investment policy in accordance with the existing economic system. It was established that the relative contribution of investments to economic growth in different countries was varied based on the accepted methodological approach; country samples; characteristics of the selected countries; variables used to measure investment, as well as data and sample period among other factors.

Keywords: investments, investment policy, structure of national economy.

Постановка проблеми. Хоча між економістами та політиками є загальний консенсус щодо того, що інвестиції є важливими для економічного прогресу, проте й досі немає розуміння важливості впливу інвестицій на економічне зростання. Наукові дослідження доводять, що інвестиції прискорюють зростання економічних показників, які мають важливий вплив на визначення інвестиційної політики відповідно до наявної економічної системи. Це означає, що важливі не лише сукупні інвестиції, а й те, як вони розподіляються між державними та приватними інвестиціями.

Наявні емпіричні дослідження з даного предмету дослідження показують, що наукові пошуки зосереджені або на різних періодах дослідження, або на різних наборах даних, або на різних країнах чи групах країн, а також на методологічних підходах до вивчення важливості ролей, що відіграють інвестиції в процесі економічного зростання. Таке різноманіття призводить до накопичення змішаних емпіричних результатів. Необґрунтованість їх результатів ускладнила надання рекомендацій щодо інвестиційної політики, яку можна одночасно застосувати до всіх країн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формуванню теоретичних та практичних основ дослідження державної інвестиційної політики в контексті економічного зростання національного господарства присвячено праці відомих вітчизняних учених: В. Геєця, Л. Гриценка, С. Єрохіна, М. Єрмошенка, С. Ілляшенка, І. Тарасової, Л. Федулової, В. Шевчука, І. Штулер та ін.

Проте кількість наукових досліджень щодо впливу інвестицій та економічне зростання є обмеженою, а висновки, отримані у цій статті, базуються на емпіричних дослідженнях.

Мета статті полягає у комплексному огляді наявних наукових досліджень щодо впливу інвестицій на економічне зростання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інвестиції є центральним фактором визначення валового внутрішнього продукту, який є загальною мірою економічного випуску країни. Оскільки суспільства інвестують більше, вони збільшують свою здатність виробляти більше товарів і послуг за менших витрат, що призводить до збільшення продуктивності та економічного зростання.

Економісти визначають інвестиції як вкладення в запаси та капітал (у вигляді обладнання, яке використовується для виробництва товарів та послуг). Виробничі фірми, наприклад, інвестують, коли купують додатковий об'єкт або нову техніку для виробництва своєї продукції.

Оскільки інвестиції є складовою частиною ВВП, збільшення інвестицій може призвести до економічного зростання, яке вимірюється щорічним збільшенням ВВП. У підручнику «Принципи економіки» Г. Манків представив дані інвестиційного та економічного зростання для 15 країн протягом 31-річного періоду, який охопив період із 1960 по 1991 р. [10]. Країни з більш високими темпами інвестицій, такі як Японія, Південна Корея та Сінгапур, мали найвищі темпи економічного зростання за цей період. Ці результати свідчать про позитивну кореляцію інвестицій та економічного зростання.

Важливо відзначити, що переважну більшість емпіричних досліджень було проведено у США та країнах Європи та містило докази впливу інвестицій на економічне становище держав з особливим акцентом на зростанні економіки.

У табл. 1 наведено суть емпіричних досліджень, присвячених інвестиціям та економічному зростанню, які базуються на розвинутих економіках.

Пілотне емпіричне дослідження впливу інвестицій на економічне зростання можна простежити на роботах Ашауера [3, с. 169]. У власних дослідженнях він вивчав вплив державних інвестицій у невоєнну інфраструктуру промисловості та зростання ВВП Сполучених Штатів Америки в період із 1949 по 1985 р. Використовуючи функціональний підхід до сукупного виробництва, він виявив, що економічна державна інфраструктура має значний позитивний вплив на продуктивність та економічне зростання з коефіцієнтом 0,4. Він також прослідкував взаємодоповнюваність між державним та приватним капіталом, який указував на те, що державні інвестиції збільшують внесок приватних інвестицій в економічне зростання держави. Висновок, який можна зробити з емпіричних досліджень Ашауера полягає у тому, що державні інвестиції відіграли роль дуже важливу роль в економіці США в період із 1949 по 1985 р. [3, с. 69].

Емпіричні висновки Ашауера були пізніше підтверджені Муннеллом [12, с. 190], який установив, що сукупний обсяг випуску збільшується на 1,4% за кожні 10% росту державних інвестицій в економіку США.

Хоча емпіричні висновки Ашауера та пізніше Муннелла були теоретично узгоджені, величину впливу державних інвестицій на економічне зростання було піддано сумнівам багатьма економістами [13, с. 7]. Подальші емпіричні дослідження заперечували висновки Ашауера на основі наявних швидкозмінних проблем [6; 13].

Перша проблема виникла внаслідок нестійності (мінливості) використовуваних даних. Наприклад, різнилися дані стосовно вихідної еластичності щодо державного капіталу. Інші дослідження після виправлення та корекції проблеми нестійності (мінливості) не повідомляли про значну оцінку еластичності національного виробництва щодо інвестицій [7; 13]. Проте використання першої диференційованої серії також було оскаржено на емпіричній основі, оскільки воно створює неправдоподібну еластичність виробництва за рахунок інвестицій [14, с. 360].

Інші емпіричні дослідження вказали на другу проблему недостовірності в попередніх дослідженнях, які виникли через відсутність деяких важливих змінних. У цьому плані в декількох дослідженнях сформувалася переосмислена модель виробничої функції Ашауера, а також додано інші змінні, що включали ціни на енергію [9, с. 225], курс ієни/долара (Аарон, 1990 р.) та змінну для нафтового запасу [7, с. 225].

Таблиця 1

Емпіричні дослідження, що базуються на розвинутих економіках

Автор	Країна дослідження	Період дослідження	Модель	Зміст
Aaron	США	1951-1985	Кобба-Дугласа	Державний капітал позитивно впливає на обсяги виробництва
Aschauer	США	1949-1985	Кобба-Дугласа	Державні інвестиції сприятливі для економічного зростання
Aubyn and Anfonso	Європейські країни, Японія, Канада та США	2008	VAR	Як державні, так і приватні інвестиції мають вирішальне значення для зростання економіки
Batina	США	1948-1993	Кобба-Дугласа	Ріст виробництва не відповідає заявленим висновкам у проспектах державних та приватних інвестицій
Crowder and Himarios	США	1947-1989	VECM	Державний капітал є більш важливим для економічного зростання, ніж приватні інвестиції
Cullison	США	1961-1991	VAR	Державні інвестиції в освіту більш важливі для зростання, ніж фізичний капітал
Evans and Karras	США		Кобба-Дугласа	Державний капітал негативно впливає на випуск продукції
Lighthart	Португалія	1970-1986	Кобба-Дугласа	Державний капітал мав позитивний і значний вплив на випуск продукції
Lynde	США	1958-1988	Кобба	Прибуток зростає з урахуванням збільшення державного капіталу
Lynde and Richmond	США	1958-1989	TCF	Державні інвестиції важливі для економії коштів та доповнюють приватний капітал
Munnel	Країни ОЕСР	1963-1988	Кобба-Дугласа	Державний капітал важливий для випуску зростання та продуктивності. Державні інвестиції в основну інфраструктуру мають вирішальне значення для зростання
Pereira	США	2001	VAR	Державні інвестиції стимулюють приватні інвестиції та зростання
Pereira	11 країн	1960-1990	VAR	Державні інвестиції стимулюють випуск приватного сектора
Ram and Ramsey	США	1949-1985	Кобба-Дугласа	Загальний державний капітал є значним для виробництва
Sturm	Нідерланди	1853-1913	VAR	Державні інвестиції є суттєво важливими для зростання виробництва
Tatom	США	1949-1989	Кобба-Дугласа	Державний капітал неважливий для економічного зростання
Vijverberg	США	1958-1989	Кобба-Дугласа	Результати були нез'ясованими внаслідок наявності багатоколінеарності
Yang	США, Японія	1957-1997	Кобба-Дугласа	Державні та приватні інвестиції є однаково важливими для японської економіки, тоді як приватні інвестиції роблять більший внесок у зростання, ніж державні інвестиції

Третя проблема, пов'язана з роботою Ашауера та Муннелла та іншими попередніми дослідженнями, була спрямована на виявлення причинно-наслідкового зв'язку між вкладеним капіталом та результатом. Раніше проведені дослідження не могли виключити можливість того, що причиною економічного зростання може бути результатом зростання вкладень у капітал, тобто високий рівень доходів, що породжує попит на державні та приватні проекти. Подальші емпіричні дослідження, які мали на меті вирішення проблеми зворотної результативності, оцінювали модель чотиризмінного вектора: з державними інвестиціями, з приватними інвестиціями, з робочою силою та капіталом, оскільки всі ендогенні фактори є змінними [4; 8]. Ці дослідження довели, що випуск впливає на інвестиції, а також те, що державний капітал у довгостроковій перспективі визначає розмір приватного капіталу. Хоча всі види інвестицій були позитивно значущими в поясненні економічного зростання, встановлено, що основні інвестиції в об'єкти газо- та електроенергетичної галузі, транспортної системи, водопостачання та водовідведення мають вищу маргінальну дохідність.

Проте існують інші емпіричні дослідження, які у цілому підтверджують важливість передусім державних інвестицій або різних їх компонентів для виробництва. Mitnik та Newman [11, с. 430] здійснили оцінювання динамічного впливу державних інвестицій на економічне зростання, зосереджуючи увагу на шести промислово розвинених країнах, включаючи США. Вони дійшли висновку, що державні інвестиції є важливими для економічного зростання та що їх зменшення може бути шкідливим для зростання економіки.

Пізніше, у 2006 р., Янг [15, с. 1261] здійснив порівняльне емпіричне дослідження щодо співвідношення між державними та приватними інвестиціями для економічного зростання США та Японії. Використовуючи узагальнений метод, він дійшов висновку, що і державні, і приватні інвестиції були визнані важливими для процесу економічного зростання Японії. Однак для економіки США приватні інвестиції сприяли більшому зростанню економіки, ніж державні інвестиції.

J. Sturm [14] оцінював вплив інвестицій на економічне зростання для Нідерландів у період із 1853 по 1953 р. Отримані дані засвідчили важливість розвитку державної інфраструктури для економічного зростання. Після виокремлення двох компонентів для державної інфраструктури: базової (таких як дренаж, дороги, порти та залізниці) та комплементарної (наприклад, електроенергія, газ, водопостачання) результати досліджень довели, що основна інфраструктура позитивно впливає на економічне зростання, тоді як інфраструктура, що її доповнює (комплементарна), має короткостроковий позитивний вплив.

Хоча існує загальний консенсус між економістами та політиками, що інвестиції мають вирішальне значення для економічного прогресу, досі немає згоди про відносну важливість державних та приватних інвестиційних компонентів до економічного зростання.

Знання про складники інвестицій, що прискорюють економічні показники, скоріше мають важливий вплив на політику, визначаючи відповідну економічну систему, яка може краще розвивати економіку. Це означає, що сукупні інвестиції, які важливі для державної політики, розподіляються між державними інвестиціями (інвестиційний капітал формується центральним урядом, державними під-

приємствами) та приватними інвестиціями (інвестиційний капітал, що здійснюється компанією у приватній секторі).

Дослідники доводять важливість інвестицій для економічного зростання як для розвинутих країн так і тих країн, що розвиваються. Однак іноді існують суперечливі докази щодо відносної важливості ролей, що виконують інвестиції у процесі економічного зростання. Тим не менше варто згадати деякі чіткі загальні зауваження:

- у розвинутих країнах державні інвестиції є важливими для економічного зростання;
- перевага надається інвестиціям, які орієнтовані на розвиток інфраструктури;
- у країнах, що розвиваються, важливими для економічного зростання є як державні, так і приватні інвестиції.

Важливо відзначити, що внесок в економічне зростання інвестицій різних країн є різним у силу прийнятого методологічного підходу.

Висновки. У статті здійснено теоретичний огляд емпіричних досліджень відносно важливості інвестицій для економічного зростання розвинутих країн та країн, що розвиваються.

Ця стаття містить змішані і подекуди суперечливі докази відносної важливості ролі, яку відіграють інвестиції у процесі економічного росту національного господарства. Тим не менше варто відзначити деякі загальні зауваження:

- у розвинутих країнах інвестиції є важливими для економічного зростання;
- під час здійснення інвестування особливу увагу варто зосередити на розбудові базових інфраструктур;
- під час досліджень варто розрізняти державні та приватні інвестиції;
- у країнах, що розвиваються, всі інвестиції є важливими для економічного зростання.

Важливо зазначити, що відносний внесок інвестицій в економічне зростання у різних країнах було різноманітним з урахуванням: прийнятого методологічного підходу; вибірки країн; характеристик вибраних країн; змінних, що використовуються для вимірювання інвестицій, а також даних та періоду вибірки серед інших факторів. Хоча інвестиції є критично важливими для економічного зростання, але підтримка зростання частки інвестицій є головним джерелом як для розвинутих країн, так і для країн, що розвиваються.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Єрохін С.А. Проблеми залучення іноземних інвестицій в економіку України. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. № 13. URL: <http://global-national.in.ua/issue-13-2016>.
2. Штулер І.Ю., Сержанов В.В. Вплив інвестиційної політики на гомеостазис національної економічної системи крізь призму інновацій. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2016. № 2. URL: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/index.php/2-2016-ukr>.
3. Aschauer D. Is Public Expenditure Productive? Journal of Monetary Economics. 1989. № 23. P. 167–200.
4. Batina R.G. On the Long Run Effects of Public Capital and Disaggregated Public Capital on Aggregate Output, International Tax and Public Finance. 1998. № 5. P. 263–281.
5. Cullison W. Public Investment and Economic Growth. Federal Reserve Bank of Richmond Economic Quarterly. 1993. № 79 (4). P. 19–33.
6. Finn M. Is all Government Capital Productive? Federal Reserve Bank of Richmond, Economic Quarterly. 1993. № 79(4). P. 53–80.
7. Hulten C., Schwab R. Public Capital Formation and the Growth of Regional Manufacturing Industries. National Tax Journal. 1991. № 64 (4). P. 121–134.

8. Pereira A., Andraz J. On the Economic Effects of Public Infrastructure Investment: A Survey of the International Evidence. *Journal of Economic Development*. 2013. № 38 (4). P. 1–37.
9. Ram R., Ramsey, D. Government Capital and Private Output in the United States: additional Evidence. *Economic Letters*. 1989. vol 30. P. 223–226.
10. Mankiw G. *Principles of economics*. Mason. Oh[^]Thompson Higher Education. 2007. 896 p.
11. Mitnik S., Newman T. Dynamic Effects of Public Investment: Vector Autoregressive Evidence from Six Industrialized Countries. *Empirical Economics*. 2001. № 26 (2). P. 429–446.
12. Munnell A. Policy Watch, Infrastructure Investment and Economic Growth. *Journal of Economic Perspectives*. 1992. № 6 (4). P. 189–198.
13. Tatom J. Public Capital and Private Sector Performance. *Review of the Federal Reserve Bank of St Louis*. 1991. № 78(3). P. 3–15.
14. Sturm J., Jacobs J., Grote P. Output Effects of Infrastructure Investment in the Netherlands, 1853-1913. *Journal of Macroeconomics*. 1999. № 21 (2). P. 355–380.
15. Yang Z. Empirical Studies on the Relationship Between Public and Private Investment and GDP Growth. *Applied Economics*. 2006. № 38 (1). P. 1259–1270.

УДК 330.837:630

Суска А.А.

*кандидат економічних наук,
член-кореспондент Академії економічних наук України,
завідувач кафедри деревооброблювальних технологій та
системотехніки лісового комплексу
Харківського національного технічного університету
сільськогосподарства імені Петра Василенка*

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ЯКОСТІ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА СТАНОВЛЕННЯ РИНКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНИХ ПОСЛУГ ЛІСУ

У статті наведено методику оцінки якості інституціонального середовища становлення ринку соціально-екологічних послуг лісу як специфічної, нової для лісового сектору економіки України еколого-економічної системи. Пропонуються й обґрунтовуються комплекс характеристик (властивостей) інституціонального середовища становлення ринку, показники якості цих характеристик (часткові показники якості), алгоритми розрахунку значень цих показників, порядок аналізу отриманих результатів та визначення інтегрального показника якості.

Ключові слова: інституціональне середовище, інституціоналізація, еколого-економічна система, ринок, соціально-екологічна послуга, якість, часткові показники якості, інтегральний показник якості.

Suska A.A. МЕТОДИКА ОЦЕНКИ КАЧЕСТВА ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЙ СРЕДЫ СТАНОВЛЕНИЯ РЫНКА СОЦИАЛЬНО-ЭКОЛОГИЧЕСКИХ УСЛУГ ЛЕСА

В статье приведена методика оценки качества институциональной среды становления рынка социально-экологических услуг леса как специфической, новой для лесного сектора экономики Украины эколого-экономической системы. Предложены и обоснованы комплекс характеристик (свойств) институциональной среды становления рынка, показатели качества этих характеристик (частичные показатели качества), алгоритмы расчета значений этих показателей, порядок анализа полученных результатов и определение интегрального показателя качества.

Ключевые слова: институциональная среда, институционализация, эколого-экономическая система, рынок, социально-экологическая услуга, качество, частичные показатели качества, интегральный показатель качества.

Suska A.A. METHODOLOGY FOR ASSESSING THE INSTITUTIONAL ENVIRONMENT QUALITY FOR ESTABLISHING SOCIO-ENVIRONMENTAL FOREST SERVICES MARKET

The article presents the methodology for assessing the institutional environment quality for establishing the socio-ecological forest services market, as a specific economy-ecological system, which is new for the forest sector of Ukrainian economy. The complex of characteristics (properties) of the institutional environment of the market formation, quality indicators of these characteristics (partial quality indicators), algorithms for calculating the values of these indicators, the order for analyzing obtained results and the definition of the integral quality index are proposed and substantiated.

Keywords: institutional environment, institutionalization, ecological and economic system, market, social and environmental services, quality, partial quality indicators, integral quality index.

Постановка проблеми. Значні перспективи щодо розширення економічного простору лісового сектору економіки України й активізації ринкових перетворень ц лісовій галузі пов'язані з капіталізацією соціально-екологічного ресурсу лісу. Впорядкування процесу комерційного обігу соціально-екологічного ресурсу лісу можливо шляхом формування нової для лісового господарства України еколого-економічної системи – ринку соціально-екологічних послуг. Ринкові відносини в їх класичному розумінні можливі тільки за умов відповідного регуляторного апарату.

Формування регуляторного апарату координації і мотивації суб'єктів ринку визначається як процес

інституціоналізації економічної (еколого-економічної) системи. Вихідним пунктом процесу інституціоналізації ринку є аналіз та оцінка інституціонального середовища становлення як сукупності умов і факторів, на підґрунті яких вирішується проблема проектування системи інституціонального забезпечення.

Відповідність інституціонального середовища становлення певним вимогам щодо інституціоналізації економічної (еколого-економічної системи), зокрема ринку соціально-екологічних послуг, можливо визначити через таку економічну категорію, як якість.

Своєю чергою, якість об'єкту (системи) визначається через сукупність характеристик (власти-